

Versoberde Veenribbenvariant
***Eindbeeld voor de toekomstige inrichting van Groot
Mijdrecht Noord-Oost***

Bijlage 1 bij het statenvoorstel GMN-oost voor behandeling in PS d.d. 2 juli 2012

Samenvatting

Op 28 juni 2010 hebben uw staten t.a.v. de inrichting van GMN-oost gekozen voor de zgn. 'Veenribbenvariant'. In de loop van 2010 is er een nieuw regeerakkoord gekomen met voorstellen tot bezuinigingen op de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), waarvan GMN-oost onderdeel uitmaakt. In februari 2011 is derhalve een nieuwe begroting van deze variant door u vastgesteld. De rijksbezuinigingen waren zodanig ingrijpend dat in de 2de helft van 2011 een start is gemaakt met het uitwerken van een 'Versoberde Veenribbenvariant'. Hiermee is invulling gegeven aan uw besluit van februari 2011 en het coalitieakkoord 2011 – 2105. De 'Versoberde Veenribbenvariant' is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met het waterschap Amstel, Gooi en Vecht, de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, de gemeente De Ronde Venen en een bewonersdelegatie.

Het eindbeeld van de Versoberde Veenribbenvariant geeft de toekomstige herinrichting van de polder GMN-oost weer (zie blz 17 van dit rapport). Met dit eindbeeld wordt beoogd voor langere termijn duidelijkheid te geven aan en draagvlak te verwerven bij bewoners en betrokken partijen over de te realiseren ontwikkelingen in de polder. Hiermee komt er rust in de polder.

De versobering is uitgevoerd door delen van het in de Veenribbenvariant geplande moeras weg te laten die te dicht in de buurt van de huizen lagen. Op die plaatsen komt nu bloemrijkgrasland in plaats van moeras. Deze drogere graslanden vormen een overgangszone tussen woningen en het moeras. Verder wordt er minder afgeplagd en worden de woningen/bebouwing niet meer aangekocht. De gronden worden (behoudens de erfkavels) wel verworven, maar op vrijwillige basis. Ook particulier natuurbeheer is mogelijk.

In het uiterste noorden van het gebied ligt een al bestaand moerasgebied: Waverhoek. Dat blijft bestaan en de inrichting wordt geoptimaliseerd. Daarnaast worden er drie nieuwe blokken moeras aangelegd. Om deze moerasblokken komt een veenrib (een kade) waardoor in het moeras een hoger en flexibel waterpeil kan worden gehanteerd van het huidige peil tot maximaal 70 cm boven het huidige peil. De bodem in de moerasblokken wordt met 20 cm afgeplagd om straks een goede waterkwaliteit te krijgen.

De Versoberde Veenribbenvariant heeft weliswaar een kleiner oppervlak moerasnatuur dan de oorspronkelijke Veenribbenvariant maar draagt zeker bij aan de beoogde natuurdoelen. Er is een duidelijke kans op de vestiging van 1 of meerdere kolonies moerasvogels lepelaars en/of purperreigers, terwijl ook andere moerasvogels zoals rallen, grote karekiet en woudaap hier tot broeden kunnen komen. Door het flexibel peilbeheer kan de kwaliteit van het moeras goed worden gestuurd. Opslag van bomen kan zo worden tegengegaan, rietgroei worden gestimuleerd en de waterkwaliteit kan optimaal worden gehouden.

Het oostelijke deel van GMN oost (zone 2) en de percelen achter de woningen in zone 1+2A vormen het bloemrijk grasland. Het landschapsbeeld blijft daar zoals het nu is. Dit bloemrijke grasland zal ondersteunend zijn aan de moerasnatuur. Hier ontstaan foerageermogelijkheden voor de moerasvogels en er is dekking in de wintermaanden voor b.v. roerdompen. Het beheer dat nodig is om dit bloemrijke grasland te krijgen is er op gericht om de bodem te verschralen. Als hoofdindeling geldt dat de moerasgebieden alleen worden beheerd door Natuurmonumenten en de graslanden door Natuurmonumenten, door Particulieren of door Agrarische Natuurverenigingen of- voor de tussenliggende periode tot functiewijziging – door agrarisch natuurbeheer door particulieren.

Bijlage 1

De realisatie van de Versoerde Veenribbenvariant kost €11,5 miljoen en zal gefaseerd worden uitgevoerd omdat het afhankelijk is van de snelheid van verwerving van gronden. Totale realisatie is voorzien in 2021.

1. Inleiding

Afgelopen jaren is de water(kwaliteits)problematiek van GMN uitvoerig onderzocht en zijn verschillende oplossingsstrategieën ontwikkeld. In juli 2009 hebben Provinciale Staten besloten om door te gaan met de uitvoering van de natuuropgave zoals geformuleerd in Plan van Aanpak De Venen (1998) en Herijkt Plan de Venen 2007. Dit besluit betekende het realiseren van ca.395 ha hoogwaardige moerasnatuur in het oostelijk deel van de polder Groot Mijdrecht Noord (GMN-oost). Op 28 juni 2010 hebben uw staten t.a.v. de inrichting van GMN-oost gekozen voor de zgn. 'Veenribbenvariant' als basis voor het opstellen van een inrichtingsplan. In de loop van 2010 is er een nieuw regeerakkoord gekomen met voorstellen tot bezuinigingen op de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), waarvan GMN-oost onderdeel uitmaakt. Deze bezuinigingen noopten tot een herijking van de EHS in alle provincies. Vanuit deze landelijke context is in 2011 een nieuwe begroting nodig gebleken en door uw staten vastgesteld in feb 2011. Uw staten hebben uitdrukkelijk hierbij gesteld dat het beschikbaar komen van passende rijksmiddelen een randvoorwaarde is voor het doorzetten van de realisering van de Veenribbenvariant. Anders dient de Veenribbenvariant te worden heroverwogen (versobering).

In het coalitieakkoord 2011 – 2015 is over Groot Mijdrecht Noord opgenomen dat indien rijksmiddelen uitblijven er gekeken moet worden naar een soberder plan met een taakstellend budget. De rijksbezuinigingen op de EHS waren zodanig ingrijpend dat in de 2de helft van 2011 een start is gemaakt met het uitwerken van een 'Versoberde Veenribbenvariant'.

De Versoberde Veenribbenvariant is in nauwe samenwerking met het waterschap Amstel, Gooi en Vecht, de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, de gemeente De Ronde Venen en een bewonersdelegatie tot stand gekomen.

2. Beschrijving Versoberde Veenribbenvariant (voor kaartbeeld zie bijlage A)

Inleiding

Groot Mijdrecht Noord-oost is 404 ha groot. Het grenst in het noorden aan polder De Ronde Hoep en aan het Natura2000 gebied Botshol, in het oosten aan de Vinkeveense Plas en in het zuiden aan Groot Mijdrecht Zuid, waar het natuurontwikkelingsgebied Marickenland wordt gerealiseerd. In westelijke richting ligt Groot Mijdrecht Noord-west. De polder GMN-oost is onderdeel van het Akkoord van Utrecht en daarmee onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur.

In oost-west richting liggen er twee wegen door het gebied. De Botsholsedwarsweg en de Proostdijerdwarsweg. Aan deze wegen en langs de randen van de polder liggen ca. 50 woningen en bedrijven. Het noordelijke deel van het gebied genaamd Waverhoek, is al ingericht als moerasgebied. De rest van het gebied bestaat uit grasland. De polder ligt ca. 6 m onder NAP waardoor er een grote hoeveelheid (deels brakke) kwel in de polder omhoog komt.

In de polder ligt een 3 m dikke deklaag van veen en deels klei op de zandondergrond. Door de grote kweldruk en de dunne deklaag is de stabiliteit van de bodem in de polder, vooral in het oostelijk deel, gering. Het brakke kwelwater uit de polder is een punt van zorg omdat dit brakke water via de boezemwateren in de omringende polders terecht komt, waar het ecologische schade veroorzaakt.

Beknopte beschrijving

De herinrichting is gebaseerd op de Veenribben variant, waarbij ten opzichte van de Veenribbenvariant delen van het geplande moeras zijn weggelaten die te dicht in de buurt van de

huizen lagen. Op die plaatsen komt nu bloemrijkgrasland in plaats van moeras. Deze drogere graslanden vormen een overgangszone tussen woningen en het moeras. In het uiterste noorden van het gebied ligt een al bestaand moerasgebied: Waverhoek. Dat blijft bestaan en de inrichting wordt geoptimaliseerd. Daarnaast worden er drie nieuwe blokken moeras aangelegd. Om deze moerasblokken komt een veenrib (een kade) waardoor in het moeras een hoger waterpeil kan worden gehanteerd.

Het eerste moerasblok ligt centraal tussen de twee bewoningslinten in en ligt op 250 m afstand van de weg waar de woningen aan liggen. Dit is een blok van 39 ha dat in de eerste fase wordt gerealiseerd en dat, na succes, kan worden uitgebreid met 17,5 ha. Het is een groot en vrij ongestoord moeras waar een kolonie lepelaars en of purperreigers te verwachten is. Ook andere moerasvogels kunnen hier tot broeden komen.

Het tweede moerasblok ligt pal ten zuiden van de Proostdijerdsweg. Deze gronden zijn, op één perceel na, al in handen van Natuurmonumenten. Hier zal ook een moeras worden aangelegd met een oppervlak van 12,9 ha. Hier zullen zich geen vogelkolonies vestigen, maar moerasvogels kunnen hier afzonderlijk tot broeden komen.

Het derde moerasblok is met 4 ha het kleinste moerasblok en ligt ten zuiden van de dwarstocht. Hier liggen beperktere mogelijkheden voor moerasvogels en afhankelijk van de inrichting goede mogelijkheden voor amfibieën.

In de moerasblokken zal vnl. riet gaan groeien en hier en daar een wilgenbosje. De toplaag zal tot een diepte van maximaal 20 cm worden afgeplagd, omdat dat nodig is voor een goede waterkwaliteit. Om een goede waterkwaliteit te krijgen en om de rietgroei te bevorderen wordt een peilfluctuatie opgelegd van 50-70 cm. In de winter staat het water hoog (maximaal 70 cm boven het huidige polderpeil), in de zomer laag (met een minimum dat gelijk is aan het huidig polderpeil). Hiermee wordt ook de wilgenopslag in de hand gehouden. De twee grootste moerasblokken worden via stuwen en vistrappen verbonden met de Hoofdtocht. Zo kan via de Hoofdtocht uitwisseling van vis plaatsvinden. De brede dwarstocht die nu door het grootste moerasblok heen loopt wordt afgedamd en in beginsel strak om het moerasblok heen geleid. Direct grenzend aan de moerasblokken worden kwelsloten aangelegd. Hierdoor wordt vernatting van gronden buiten de moerasblokken voorkomen.

De bloemrijke graslanden kennen een kleurrijk palet aan verschillende vegetaties van droog tot nat en van rijk tot arm.

Aandachtspunten

Met de nieuwe inrichting volgens de Versoerde Veenribben variant is rekening gehouden met de volgende aandachtspunten:

- Het oosten van het gebied (zone 2) is kwetsbaar (instabiliteit van de bodem), hier wordt de bodem niet afgegraven en geen waterpeil opgezet. Hier komt bloemrijk grasland.
- In het westen is de bodem steviger (zone 1 en 2A) en biedt daarmee ruimte voor afplaggen tot maximaal 20 cm. Dat geldt voor zowel de moerasblokken als het daartussen gelegen grasland. (Bron: Royal Haskoning 2011). De moerasblokken zijn hier gelokaliseerd. Door afplaggen, peilopzet en peilfluctuatie kan hier optimaal moeras worden aangelegd. Op termijn zal in samenspraak met betrokken partijen en bewonersdelegatie, een deel van zone 2 (zone 2A, zie eindbeeld op blz. 17) bij zone 1 worden betrokken.
- Aanleg van een overgangszone van droger bloemrijk grasland tussen bewoningslinten en de moerasblokken. Een kade en kwelsloot vormen de scheiding tussen de moerasblokken en het

bloemrijk grasland. Hiermee wordt vernatting van de gronden tussen het moeras en de woningen voorkomen.

- Alle bewoning blijft behouden, nu en in de toekomst.
- Om een groot ongestoord moerasblok te realiseren wordt de Proostdijerdwarssloot om het moerasblok heen geleid.
- Om draagvlak voor de herinrichting van de polder te krijgen is er voor gekozen om het moeras op forse afstand van de woningen aan te leggen. Er is gekozen voor een afstand van 250 vanaf de weg. Op enkele plaatsen komt het moeras echter dicht bij de bebouwing. Tussen het 1^e moerasblok en Waverhoek lopen twee percelen moeras door tot aan de weg. Hier wordt van de 250 m afgeweken om een betere ecologische verbinding te krijgen tussen deze twee moerasgebieden. De twee dichtstbijzijnde woningen langs de weg liggen op 100 m afstand. Het 2^e moerasblok loopt ook door tot aan de weg. Dit is gedaan omdat dit gebied al vrijwel geheel in bezit van Natuurmonumenten en aan de andere kant van de weg de (bedrijfs-)gebouwen liggen van de camping. Ten oosten van het moeras ligt op geringe afstand (50m) een woning die in bezit is van de provincie. Een nieuwe eigenaar zal deze geringe afstand als onderdeel van de koop moeten zien. Deze woning vormt ook een buffer naar de andere woningen langs de Proostdijerdwarsweg. Voor de eerste woning naast de camping zal de afstand minder dan 250 meter zijn. Verder zijn er nog een aantal woningen in Groot Mijdrecht Noord-west die dicht tegen Groot Mijdrecht Noord-oost aan liggen. De afstand bedraagt hier geen 250 meter, bij deze woningen vormen de Hoofdweg en Hoofdtocht een buffer.

3. De wijze van versobering van de Veenribbenvariant

Zoals in de inleiding weergegeven is het doel van de versobering een besparing in de kosten en het bereiken van draagvlak in de streek.

De manier waarop deze versobering is bereikt is tweeledig:

- 1) versobering van het eindbeeld
- 2) versobering van de aanpak om dit eindbeeld te bereiken.

Het eindbeeld van de Versoebende Veenribbenvariant geeft de toekomstige herinrichting van de polder GMN-oost weer. Met dit eindbeeld wordt beoogd voor langere termijn duidelijkheid te geven aan en draagvlak te verwerven bij bewoners en betrokken partijen over de te realiseren ontwikkelingen in de polder. Hiermee komt er rust in de polder. Het eindbeeld is gebaseerd op door deskundigen ingebrachte feiten en berekeningen over de bodemkundige en hydrologische gesteldheid van het gebied en over de natuurpotenties in de moerasblokken.

De versoebende aanpak om het eindbeeld te bereiken houdt in dat de bebouwing niet meer wordt verworven en dat alle gronden op vrijwillige basis worden verworven. De fasering van de inrichting zal daarom afhangen van de snelheid waarmee de verwerving van de gronden gaat en ook van het realiseren van particulier natuurbeheer. De gefaseerde inrichting zal in samenspraak met bewoners en betrokken partijen tot stand komen en dient in een vervolgfase verder uitgewerkt te worden. Het streven is om de inrichting van de polder in 2021 gerealiseerd te hebben.

Er zijn nog belangrijke vragen wat betreft de fysieke mogelijkheden van het gebied en de te verwachten waterkwaliteit en natuurontwikkeling. De inrichting zal daarom gefaseerd en proefondervindelijk worden uitgevoerd waardoor werkenderwijs ervaring kan worden opgedaan. In

het vervolproces is steeds ruimte voor het zoeken naar maatwerkoplossingen en kansen die zich voordoen, alles wel binnen het kader van het eindbeeld.

Risico beheersing voor partijen tijdens uitvoering van inrichtingsplan:

Het inrichtingsplan wordt in overleg met alle partijen in fases uitgevoerd met het doel te kunnen vaststellen of de beoogde resultaten voor partijen worden bereikt.

De versoering is als volgt samen te vatten:

M.b.t. het eindbeeld:

- De Veenribbenvariant is vertrekpunt;
- aanleg van minder moeras (hoeveelheid nieuw moeras was in de Veenribbenvariant 133 ha, is nu in de Versoerde Veenribbenvariant 73 ha);
- minder af plaggen (kleiner oppervlak en 20cm in plaats van 30cm);
- Het moeras op grotere afstand van de woningen leggen (In de Veenribbenvariant lag het moeras normaliter op 75 m vanaf de erfscheiding, in de Versoerde Veenribbenvariant is dat in principe 250 m vanaf de weg. Dat is halverwege de lengte van de percelen. Zie ook aandachtspunten paragraaf 2);
- Natuurdoelen zo dicht mogelijk bij die van de Veenribbenvariant (rietmoeras en bloemrijke graslanden);
- Zo inrichten dat er geen afvoer van grond nodig is uit de polder (grondbalans is nul)

M.b.t. realisatie van het eindbeeld:

- Geen aankoop van woningen/bebouwing
- Uitsluitend vrijwillige aankoop van alle gronden (behoudens erfkavels).

4. Bodem en Water

Waterbeheer

Als de moerasblokken zijn verworven en ingericht zal daar een flexibel peilbeheer worden toegepast. Het huidige peil is -6.70 m NAP. In de nieuwe situatie zal in de moerasblokken in winter en voorjaar een peil van -6.20 m NAP worden ingesteld, in de loop van de zomer zakt het peil tot -6,50 m NAP. Zo ontstaat een jaarlijkse peilfluctuatie van ca. 0,3 m. Incidenteel zal het peil nog hoger worden ingesteld (-6.00 m NAP) om de opslag van bomen te onderdrukken en incidenteel zal ook het peil lager worden ingesteld (-6.70 m NAP) om de rietgroei te stimuleren en om de waterkwaliteit goed te houden. In het gebied buiten de moerasblokken wordt het huidige peil gehandhaafd en zal de afwatering aangesloten blijven aan de Hoofdtocht. Eventuele bestaande hogere peilen, die op verzoek van de bewoners in het verleden zijn ingesteld rondom de woningen, blijven gehandhaafd.

De peilvakken en te hanteren flexibele peilen worden in een nieuw peilbesluit vastgelegd. Het flexibele peilbeheer biedt ook de mogelijkheid om in de moerasdelen gedurende korte tijd water vast te houden in tijden van veel neerslag. Dit om de Hoofdtocht en boezem te ontlasten. In de verdere uitwerking zal dit aspect verder moeten worden uitgezocht en ingevuld.

Om de moerasgebieden wordt een kade aangelegd om de hogere peilen mogelijk te maken. Deze zal een hoogte hebben van ca. 0,3 m boven het hoogste in de stellen waterpeil van 0,7 m boven huidige peil. Het huidige peil is -6.70m NAP. Hoe breed de kade zal worden wordt nader uitgewerkt. Peilbesluiten moeten iedere 10 jaren worden herzien. Een nieuw peilbesluit moet op zijn vroegst weer in 2018 genomen worden. Als delen al eerder kunnen worden ingericht en het peil opgezet, kan dat via een vergunningprocedure geregeld worden.

Ook als (delen van) het plan pas na 2018 gerealiseerd kan worden kan ervoor gekozen worden om eerst via een vergunning toestemming te geven voor de wijziging van het peil. Dit wordt dan later - bij herziening van het peilbesluit voor de hele polder - meegenomen een nieuw peilbesluit.

Bij de stuwen in moerasblokken 1 en 2 worden vistrappen aangelegd. Zo kan uitwisseling van vis plaatsvinden tussen de moerasdelen en de Hoofdtocht.

Vanwege de waterkwaliteit moet er ook voldoende doorstroming zijn van het oppervlaktewater in de moerasblokken. Hiervoor worden windmolentjes geplaatst die water vanuit het oostelijk deel van de polder het moeras inpompen. Het water stroomt dan door het moeras heen naar de stuwen waar het in de Hoofdtocht terecht komt. In de verdere uitwerking moet worden bepaald welke inrichtingsmaatregelen moeten worden genomen om de doorstroming zo goed mogelijk te laten plaatsvinden.

De huidige Proostdijerdwarstocht zal ter plaatse van de kades die om het moerasblok 1 liggen worden afgedamd. In beginsel zal de afwatering van het oostelijk deel van de polder om de moerasblokken worden heen geleid. In de nadere uitwerking wordt bepaald waar de nieuwe te graven afwateringssloot komt te liggen. Bij voorkeur zal de nieuwe tocht strak buitenlangs de kades worden aangelegd. Eventueel gesplitst in een tak die bovenlangs loopt en één die onderlangs het moerasblok loopt. De nieuwe tocht kan op deze manier tevens functioneren als kwelsloot om verhoging van grondwaterstanden vlak buiten het moerasblok te voorkomen. Dit vormt dan tevens een duidelijke visuele afscheiding tussen het moeras en het bloemrijk grasland en in beperkte mate een barrière voor predatoren. Deze en andere mogelijkheden voor omleiding van de dwarstocht moeten nader worden uitgewerkt voordat een definitieve keuze kan worden gemaakt. Als de nieuwe dwarstocht niet strak buitenlangs het moerasblok wordt gelegd dan wordt daar in ieder geval wel een kwelsloot aangelegd.

Kwel en effecten op grondwaterstanden in de omgeving

Door het opzetten van het peil in de moerasblokken kan de grondwaterstand in een smalle zone rondom de blokken 1 tot 5 cm stijgen. De grond zal daar enigszins natter door worden. Door de aanleg van een kwelsloot kan dit worden voorkomen. Omdat het hogere moeraspeil op ruime afstand van de woningen blijft en omdat het peil rond de woningen op het huidige peil blijft en de afwatering aangesloten blijft op de Hoofdtocht, zal rond de woningen geen stijging van het water optreden. De effecten op de grondwaterstanden in de omgeving van GMN-oost zijn nihil. In Natura2000 gebied Botshol en Polder De Ronde Hoep zal de wegzijging in zeer geringe mate afnemen. Dit heeft geen effect op de instandhoudingsdoelen.

Omdat het peil in de moerasblokken gemiddeld hoger zal zijn dan nu, zal de kwel in de moerasblokken afnemen. In de directe omgeving van het moerasblokken, zal de kwel enigszins toenemen. De netto afvoer van de polder zal door de aanleg van de moerasblokken afnemen met ca. 70.000 m³/j. De zoutbelasting van de omgeving neemt hiermee ook in geringe mate af. (Bron: Royal Haskoning 2011)

Stabiliteit van de bodem

De polder Groot Mijdrecht is een diepe droogmakerij, met een relatief dunne deklaag van circa 3 meter veen. Onder de deklaag heerst een hogere waterdruk die een kwelstroom naar boven toe veroorzaakt. Op plaatsen waar sloten zijn gegraven is de deklaag dunner en de weerstand van de bodem het kleinst. Het kwelwater komt grotendeels via wellen in de sloten naar boven. Door afplaggen of afgraven van de bodem neemt het gewicht van de deklaag af. Om verzekerd te zijn van een stabiele bodem vindt het afplaggen plaats binnen ruime veiligheidsmarges en is het beperkt tot

maximaal 20 cm. Berekeningen hebben aangetoond dat in zone 1 afplaggen met 20 cm zonder risico's mogelijk is (Bron: Royal Haskoning 2011). Ook bij het graven of verbreden van sloten om de afwatering om moerasblok 1 heen te leiden speelt de bodemstabiliteit een rol. Het is zeer onwaarschijnlijk dat het graven of verbreden van sloten zal leiden tot opbarsten van de bodem. Er zullen, net als in de bestaande sloten, wellen ontstaan. Binnen het moerasgebied wordt het peil opgezet en nemen de wellen af. Buiten het moerasgebied zullen iets meer wellen ontstaan.

Streven is om een neutrale grondbalans te hebben. Dat betekent dat de hoeveelheid grond die vrijkomt na afplaggen geheel in het gebied wordt verwerkt, o.a. in de aan te leggen kades en gronddammen in sloten.

Robuuste inrichting

De voorgestelde inrichting leidt tot enige versnippering, omdat extra (moeras)peilvakken worden aangelegd. Door de aanleg van vispassages is vismigratie mogelijk. Er blijft sprake van een goed beheerbaar watersysteem.

De polder Groot Mijdrecht heeft door zijn diepe ligging en de uitslag van grote hoeveelheden brak kwelwater een grote invloed op de omgeving. Door handhaving van de natuurfunctie in het gebied en de geleidelijke (vrijwillige) aankoop van gronden voor natuur wordt voorkomen dat er ontwikkelingen in de polder plaatsvinden die het oplossen van de waterproblematiek op langere termijn moeilijker zouden maken

Fosfaat en pyriet

In het bovenste deel van de bodem is een hoeveelheid fosfaat aanwezig afkomstig van het landbouwkundig gebruik van de afgelopen decennia. Voor een goede natuurontwikkeling en een goede waterkwaliteit zal deze voor het grootste deel moeten worden verwijderd. De dikte waarop dat moet gebeuren is onderzocht. Een afplagdiepte van 20cm is voldoende om het grootste deel van het fosfaat te verwijderen. In zone 1(+2A) daar waar moerasblokken worden aangelegd, wordt 20 cm afgeplagd.

In de bodem is verder pyriet aanwezig: Bij blootstelling aan zuurstof kan dit zorgen voor een zuur bodemmilieu (katteklei). Vanwege de hogere waterpeilen is de kans hierop gering. De nalevering van sulfaat uit de ondergrond en uit het brakke grondwater kan tot gevolg hebben dat sulfaatconcentraties hoog oplopen en veenafbraak plaatsvindt. Om dit te voorkomen moet het sulfatrijke water worden afgevoerd. Onderzoek heeft aangetoond dat verwacht mag worden dat dit is op te lossen door te zorgen voor periodieke droogval in de zomer en een goede doorstroming van het oppervlaktewater in het moeras, vooral in de eerste jaren na het afplaggen. Belangrijk is om bij de aanleg te zorgen voor een goed afwateringsstelsel en de ontwikkeling van de waterkwaliteit goed te monitoren, zodat het beheer kan op tijd worden aangepast om een goede waterkwaliteit te houden. (Bron: B-ware 2010).

Natura 2000 gebied Botshol en Kader richtlijn Water

Door het gemiddeld hogere peil in de moerasgebieden zal de wegzijging uit Botshol marginaal afnemen. Dit heeft geen effect op de instandhoudingsdoelen.

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vereist dat de provincie, op voorstel van het waterschap, grotere wateren in het beheergebied aanwijst als 'KRW-waterlichaam'. Dat is aan de orde bij een wateroppervlak van meer dan 50ha of bij lijnvormige wateren die een gebied afwateren van meer dan 10 km².

Het te realiseren moerasblok 1 is weliswaar in zijn uiteindelijke grootte groter dan 50ha (is dan 54,5 ha) maar valt hoogstwaarschijnlijk niet onder grotere wateren in de zin zoals bedoeld in de richtlijn,

omdat het daarvoor te vaak droogvalt en te dicht begroeid is met riet. Dit is voorlopig niet aan de orde en wordt te zijner tijd uitgewerkt.

5. Natuur

Alle verworven of nog te verwerven gronden worden ingericht en beheerd op de hoofddoelen van de ecologische hoofdstructuur (EHS). Hierin worden twee hoofdtypen onderscheiden: moeras en graslanden. In het eindbeeld is de locatie van drie nieuwe moerasblokken aangegeven. Daarnaast is er het bestaande moerasgebied Waverhoek.

De bestemming van gronden wordt pas veranderd naar natuur als deze zijn verworven of indien voor particulier natuurbeheer een pakket is afgesloten. Tot die tijd hebben de gronden een agrarische bestemming.

Moeras

De nieuwe moerasblokken worden omgeven door een veenrib of een kade. Hierdoor is het mogelijk om in het moerasgebied hogere en flexibele waterpeilen in te stellen. Het normale winterpeil zal ca. 50 cm boven het huidige peil zijn, het normale zomerpeil ca. 20cm. Incidenteel (eens per 3-5 jaar) is het nodig om het peil nog hoger op te zetten om de opslag van bomen te onderdrukken. Incidenteel zal het waterpeil einde zomer ook zakken tot het huidige peil om de bodem droog te laten vallen. Dit is vooral in de beginfase nodig om de waterkwaliteit goed te houden.

De peilen worden ingesteld door middel van een automatische stuw. Om de hogere peilen in te stellen en doorstroming in de moerassen te realiseren is het nodig om windmolentjes te installeren, die water uit het oostelijk deel van de polder door het moeras pompen.

Het moeras zal dienen als broedgebied en foerageergebied voor moerasvogels (beheertype moeras en gemaaid rietland). Binnen de moerasblokken is het hogere en fluctuerende peil van essentieel belang om de rietgroei te stimuleren en om de ontwikkeling van moerasbos tegen te gaan. De beheerder bepaalt het peil (tussen vastgestelde minimum -6.70 en maximum -6.0, bron notitie Bureau Waardenburg, jan. 2012). De huidige versoberde variant heeft weliswaar een kleiner oppervlak moerasnatuur dan de oorspronkelijke Veenribbenvariant, maar kwalitatief draagt het zeker bij aan de beoogde natuurdoelen, met kans op de vestiging van 1 of meerdere kolonies moerasvogels. Het moeras wordt gerealiseerd in 3 blokken (bron, notitie Bureau Waardenburg, jan. 2012).

Het eerste moerasblok. Dit blok van 57 ha heeft kans op een kolonie lepelaars en/of purperreigers. Ook andere moerasvogels zoals rallen, grote karekiet en woudaapje kunnen hier tot broeden komen. Aan de noordzijde zal een smalle uitbreiding komen in de richting het bestaande natuurterrein Waverhoek om de uitwisseling te bevorderen. De omlegging van de Proostdijerdwarstocht is nodig om één aaneengesloten moeras te kunnen maken en om er voor te zorgen dat predatoren moeilijker in het moerasgebied kunnen doordringen, waar ze een bedreiging kunnen vormen voor broedende moerasvogels. Blok 1 wordt via een vistrap verbonden met de Hoofdtocht.

Het tweede blok van 13 ha is te klein voor vogelkolonies, maar solitair levende moerasvogels zullen wel afzonderlijk tot broeden komen. Ook Blok 2 wordt via een vistrap met de Hoofdtocht verbonden.

Het derde blok is het kleinste moerasblok met 4 ha. Hier zijn de mogelijkheden voor moerasvogels beperkt. Hier kan gekozen worden voor een inrichting die meer gericht is op amfibieën en libellen

door hier geen vistrap aan te leggen. Zo wordt voorkomen dat vissen de eieren van amfibieën en libellen opeten.

Graslanden

Het oostelijke deel van GMN oost (zone 2) en de percelen achter de woningen in zone 1 (+2A) vormen het bloemrijk grasland. Het landschapsbeeld blijft zoals het nu is. Dit bloemrijke grasland zal ondersteunend zijn aan de moerasnatuur.

Er ontstaan foerageermogelijkheden voor de moerasvogels in de wintermaanden voor bijvoorbeeld roerdampen. Rust in het gebied is daarvoor belangrijk.

Afhankelijk van het gevoerde beheer en de voedselrijkdom van de bodem ontstaan verschillende zogenaamde beheertypen. Deze zijn opgenomen in het Natuurbeheerplan:

- 1) Kruiden- en faunarijk grasland (of kamgrasweiden en witbolgrasland) of,
- 2) Vochtig hooiland (of dotterbloemgrasland).

Deze beheertypen kunnen ook via particulier natuurbeheer worden gerealiseerd.

Beheer

Het beheer dat nodig is om deze beheertypen te krijgen is er op gericht om de bodem te verschralen.

Dit kan worden gecombineerd met verschillende andere beheervormen zoals randenbeheer langs sloten, gefaseerd maai-beheer en gefaseerd slootbeheer, nabeweidning met vee. Hierdoor ontstaat een mozaïek aan vegetaties.

In de graslanden in zone 1 en 2A is afplaggen een mogelijkheid om te verschralen. Voor de graslanden in zone 2 kan dat niet vanwege de bodemstabiliteit. Dan is een verschralend beheer noodzakelijk om zoveel mogelijk fosfaat uit de bovengrond te verwijderen. Dit betekent geen bemesting en tenminste één maal per jaar maaien en afvoeren waarna eventueel extensieve nabeweidning kan plaatsvinden. Als verzuring optreedt en/of dominantie van pitrus, kan overwogen worden een lichte bekalking toe te passen.

Bij dit verschralende beheer zal in de eerste jaren al het grasland bestaan uit kruiden- en faunarijk grasland. Na een lange periode met dit verschralende beheer ontstaat op de percelen die nat genoeg zijn en die geplagd zijn (kan alleen beperkt in zone 1) of die nu al een laag fosfaatgehalte hebben uiteindelijk vochtig hooiland. Op de drogere percelen en op de niet geplagde percelen met een hoog fosfaatgehalte zal de ontwikkeling niet verder komen dan het kruiden- en faunarijk grasland.

In de verdere uitwerking van het plan zal onderzocht worden of het raadzaam is om de verschillende soorten graslanden en de daaraan gekoppelde beheervormen perceelsgewijs aan te wijzen of dat er meer vrijheid in de toepassing zal worden gehanteerd. Als hoofdindeling geldt dat de moerasgebieden worden beheerd door Natuurmonumenten. De graslanden door Natuurmonumenten, door Particulieren of Agrarische Natuurverenigingen of – voor de tussenliggende periode tot functiewijziging – door agrarisch natuurbeheer door particulieren.

Voor alle beheerders gelden dezelfde spelregels voor het beheer, hoewel de financiering verschillend is.

Waverhoek

Waverhoek is het bestaande moerasgebied in de polder (55 ha). De waterkwaliteit laat op dit moment te wensen over en er komt vrijwel geen vis voor. Om dit te verbeteren wordt de doorspoeling van dit moerasgebied aangepast zodat de kwel die in het oostelijk deel bovenkomt door het gebied kan stromen.

Het moerasgebied Waverhoek is een belangrijke pleisterplaats voor doortrekkende grutto's en andere steltlopers in voor- en najaar. Tellingen van meer dan 200 kemphanen komen regelmatig voor. Het gebied wordt door lepelaars veelvuldig gebruikt als rust- en foerageerplaats. De toename van het aantal broedparen in Botshol zou hier mogelijk het gevolg van zijn.

Het gebied voorziet duidelijk in een behoefte voor de vogelbevolking van GMN en omstreken. Er zijn broedgevallen van watersnippen en eenden zoals, slobbeend, zomertaling en wintertaling. Diverse steltlopers, zoals kluut, tureluur en Kievit hebben het gebied als broedgebied ontdekt. Een hoger peil op gezette tijden zorgt ervoor dat het moeras niet dichtgroeit met bos. Het riet ontwikkelt zich op diverse plekken in het gebied. De openheid blijft behouden door het peilbeheer en begrazing door ganzen.

Indien mogelijk wordt een vispassage aangelegd tussen de Hoofdtocht en Waverhoek, om de visstand te verbeteren. Door deze maatregelen worden de plassen geschikt voor visetende moerasvogels zoals roerdomp, woudaapje, foeragerende lepelaars en zwarte sterns.

Het gebied is erg in trek bij wandelaars en vogelaars. Ook worden er excursies georganiseerd door verschillende organisaties.

6. Landschap

Landschappelijk is de poldereenheid GMN in het ringvormige ensemble van droogmakerijen een belangrijk onderdeel van de geschiedenis van het veen in het Groene Hart.

In de gemeente Ronde Venen liggen van alle stappen in het verveningsproces elementen: veenweiden, veenplassen met legakkers en droogmakerijen. De droogmakerijen zijn de jongste landschapsstructuur. Het is een strak, rationeel landschapspatroon met relatief smalle kavels, rechte wegen en rechte waterlopen. In de Ronde Venen zijn de verschillende droogmakerijen in een halve cirkelvorm rond de droogmakerij Groot Mijdrecht Zuid gerangschikt.

Alle droogmakerijen, waaronder de polder Groot Mijdrecht Noord, liggen in het Nationaal landschap Groene Hart. De kernkwaliteiten van zijn hiervoor uitgewerkt in de kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen. Hierin is opgenomen dat: "Hoge dijken begrenzen het open weidelandschap van de droogmakerij. Vanaf de ringdijk is het zicht over het landschap panoramisch. Alleen open boerderijlinten en ongekroonde bomenrijen langs de wegen zorgen voor afwisseling."

Het is belangrijk dat de polder met de omringende dijk herkenbaar blijft. De kenmerkende verkaveling (vaste maatvoering) van de droogmakerij kan als aanknopingspunt voor de inrichting worden gebruikt. De van oost naar west lopende kades (afwateringssloten) en wegen zijn hierin belangrijker dan de noord-zuid lopende weg (Hoofdweg) en sloot (De Hoofdtocht).

Bij de verdere uitwerking van de 'versoberde Veenribbenvariant' dient, waar mogelijk, hiermee rekening te worden gehouden. Bij ingrepen in het landschap is het belangrijk om de rationele verkavelingsstructuur te volgen.

Binnen het Groene Hart ligt ook de Stelling van Amsterdam. Dit is een Nationaal Landschap en heeft de UNESCO-status. Het systeem van forten en kades van de Stelling valt samen met de dijken van de droogmakerijen. In de polder GMN is vooral het gebied rondom Nessersluis en Botshol als open gebied (het schootsveld en het inundatiegebied) belangrijke aanknopingspunten voor de inrichting van de polder.

In beide landschappen is het groene, open karakter met rust en ruimte van het landschap belangrijk om herkenbaar te houden bij de inrichting van de polder. Voor inspiratie bij de uitwerking zijn er ontwikkelingsprincipes opgenomen in de kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen, katernen Groene Hart en Waterlinies

7. Recreatie

Het lijkt een logisch uitgangspunt om het westelijk deel (zone 1+2A) zoveel mogelijk rust te gunnen i.v.m. de verstoringgevoeligheid van de moerasvogels. In het oostelijke deel (zone 2) zijn meer mogelijkheden. De natuur kan zichtbaar gemaakt worden voor bewoners en bezoekers langs de randen van het gebied, uiteraard in goed overleg met betreffende eigenaren. De recreatie is een punt dat in de vervolgfase verder moet worden uitgewerkt.

8. Leefbaarheid

De leefbaarheid voor de bewoners wordt geborgd door behoud van de bebouwing en de infrastructuur en het vermijden van overlast door het hogere peil in de moerasblokken.

Rondom en achter de woningen is een brede zone waar bloemrijk grasland wordt gerealiseerd. Hier zijn ook mogelijkheden voor particulier natuurbeheer. Deze overgangszone blijft aangesloten op het huidige waterpeil. Eventuele bestaande hogere peilen, die op verzoek van de bewoners in het verleden zijn ingesteld rondom de woningen, blijven gehandhaafd. De woningen blijven via de bestaande wegen bereikbaar.

Het landschapsbeeld direct om de woningen verandert vrijwel niet. Het bloemrijke grasland dat daar komt heeft dezelfde beeld als nu het geval is, maar wel met meer verschillende soorten planten. Op ruime afstand zal het rietmoeras in de moerasblokken zichtbaar zijn. De afscheiding in de vorm van een kade en een kwelsloot tussen de moerasblokken en het bloemrijke grasland zal duidelijk zijn, maar ook ingepast in het landschap.

9. Financiën

Kosten Veenribbenvariant:
(miljoenen en nominaal met prijspeil januari 2012).

Verwerving gronden inclusief Particulier Natuurbeheer*		8,9
Inrichting GMN-oost**		1,9
	2012	0,1
Proceskosten	2013-2021	0,6
Totaal		€ 11,5

*Inclusief bijkomende kosten zoals notariskosten

**Inclusief planontwikkeling (o.a. aankoop- en pl-kosten, evt onderzoeks- en ontwerpkosten, MER en bestemmingsplankosten), V&T en onvoorzien (20%);

Dekking kosten:

De kosten worden gefinancierd uit de reserves landelijk gebied.

De kosten van eventuele bedrijfsverplaatsing worden gefinancierd uit inkomsten van verkoop woningen.

Uitgangspunten:

- Aantal aan te kopen gronden (dan wel via particulier natuurbeheer): 194 ha
 - Waarvan 72 ha in zone 1 en 2a
 - Waarvan 122 ha in zone 2
- Aantal in te richten ha moeras: 55,9 ha in zone 1 + 17,5 ha in zone 2a
- Lengte kade om moeras: 4700 m in zone 1 + 1400 m in zone 2a,
- Lengte nieuwe watergang: 4500 m
- Plankostenbegeleiding (30%) alleen over inrichting gerekend, conform berekening 2012

Gehanteerde normkosten:

- Agrarische grondprijs in de Venen (o.b.v. de grondprijsmonitor DLG): € 40.000 - €45.000/ha
- Natuur: gebaseerd op afplaggen 0,2 m in zone 1(+2A) bij moerasblokken, aanleg kades om moerasblokken, aanleg natuurvriendelijke oever, aanleg nieuwe watergang en benodigde duikers / stuwen, vistrappen en plantontwikkeling / V&T / onvoorzien (20%)

10. Fasering

De verwerving van grond gebeurt op vrijwillige basis. Dat betekent dat de fasering van de inrichting zal afhangen van de snelheid waarmee de verwerving van de gronden gaat en ook van de mate waarin en de snelheid waarmee het realiseren van particulier natuurbeheer plaatsvindt. Voor de realisatie van het moeras zal verwerving de enige optie zijn, voor de realisatie van de graslanden is ook particulier natuurbeheer mogelijk. Voor de gehele uitvoering geldt dat alle partijen (inclusief bewoners) worden betrokken bij de opzet, planning en evaluatie van de inrichting, waterhuishouding en natuurontwikkeling.

Moeras

Pas als de verworven gebieden een zekere omvang hebben, zal het effectief zijn om deze te gaan inrichten. De aanleg van de stuwen, vispassages en windmolentjes is het meest effectief als deze direct op de uiteindelijk definitieve plaats worden geplaatst.

In de uitwerking moet blijken wanneer het handig is om tot inrichting over te gaan. Mogelijk dat blok 1 pas kan worden aangelegd als het in het gehele gebied in zone 1 is verworven. De uitbreiding in zone 2A zal evt. later kunnen plaatsvinden als de ontwikkeling in zone 1 voorspoedig verloopt.

Blok 2 is op één perceel na in handen van Natuurmonumenten. Na verwerving van dat ene perceel zou hier de inrichting kunnen plaatsvinden en zou vrij snel een proefprogramma kunnen starten.

Blok 3 moet nog in zijn geheel worden verworven, maar is kleiner.

Graslanden

Het faseringsvraagstuk speelt niet bij de graslanden. Hier kan snel na verwerving overgegaan worden tot een ander beheer, ongeacht de grootte van het verworven gebied. Dat geldt ook voor particulier natuurbeheer of – voor de tussenliggende periode tot functiewijziging – door agrarisch natuurbeheer door particulieren.

Waverhoek

Waverhoek is in zijn geheel in handen van natuurmonumenten. De (herinrichtings-)maatregelen kunnen hier vrij snel worden uitgevoerd.

Planning

Gezien bovenstaande, lijkt het logisch om voor de inrichting de volgende planning voor ogen te hebben:

- 1) Vanaf het PS-besluit om het eindbeeld te gaan realiseren de verwerving en de mogelijkheden voor particulier natuurbeheer direct actief oppakken.
- 2) Start met de optimalisatie van Waverhoek
- 3) Na verwerving van het laatste perceel van moerasblok 2 dit blok gaan gebruiken om proefgewijs in te richten en ervaring op te doen
- 4) Na verwerving van het gehele blok 1 in zone 1 deze inrichten en de dwarstocht omleiden, zone 2A later toevoegen
- 5) Na verwerving van blok 3 deze verwerven en inrichten
- 6) Afronding van de realisatie is voorzien in 2021

Volgorde van 3), 4) en 5) is afhankelijk van de voortgang verwerving/Particulier natuurbeheer.

